

פניני הפרשה

חיי שרה

עלון מס'

1164

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

עד הכסף...

וישמע אברהם לעפרון וישקול אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת – במדרש רבה מובא: אמר הכתוב "נבהל להון איש רע עין" – זה עפרון שהכנים עין רע בממונו של צדיק. "ולא ידע כי חסר יבואנו" – שחסרתו התורה אות וא"ו, ולכן נכתב "עפרון" חסר וא"ו. ויש להתבונן הלא עפרון ירש את השדה מאבותיו, וזכותו היתה לדרוש עליה כל מחיר שירצה, ומדוע מאשימו הכתוב ברעות עין? אלא יש להתבונן בהשתלשלות העניינים. כאשר בא אברהם לבקש מבני חת אחוזת קבר, הם הרגישו כי יש להם את הזכות לתת חלקת אדמה לזה שהיה נשיא אלוקים, ואף הם הבינו שירווחו מכך, כי כל מי שקיבל מעט כסף מאברהם, היה מתעשר, כמו שאמרו חז"ל על יצחק בנו שזבל פרדותיו היה יקר יותר מכספו וזהבו של אבימלך. וגם עפרון הבין זאת, ולכן הודיע לכל בני העיר כי אינו לוקח את הכסף – "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה", כי מה שאברהם יתן יהיה מזה ברכה גדולה, ומה לו בין רב למעט. כל זה היה בשלב הדיבורים, אך ברגע שראה בעיניו את הכסף, הסתנוורו עיניו, איבד את ההיגיון והמחשבה, וחטף את כל הקופה. ולבסוף בכסף הזה שהיה צריך לשרות בו ברכה, לא רק שלא היה בו ברכה, אלא הכנים בו עפרון עין רעה, והכסף איבד את סגולתו.

*

בהקשר לזה מסופר על רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל שהיה לו פעם ויכוח עם הכמרים, אם אפשר לשנות את טבעם של בעלי החיים. הכמרים קבעו שאפשר לאלף חיה, ולעשות שתתנהג כמו בן אדם רגיל. ואילו רבי יונתן טען שהיה לעולם לא תוכל להיות כאדם. קבעו הכמרים יום שבו יראו קבל עם ועדה, איך הצליחו לאלף חתול שישמש מלצר בסעודה. בבוא היום התאספו כל החכמים והשרים והמלך בראשם, וגם רבי יונתן הופיע שם. התזמורת פצחה בשירה עליזה, והנה נפתחה הדלת ולאולם נכנס חתול גדול כשבידו מגש עמוס לעייפה במאכל ומשתה, וצעד באלגנטיות לעבר המוזמנים כדי להגיש להם התקרובת. ממש כמו מלצר מושלם. לפתע הוציא רבי יונתן אייבשיץ ממעילו קופסת טבק גדולה שבה טמן מבעוד מועד עכבר קטנטן, פתח רבי יונתן את הקופסה, והנה לעיניהם המשתאות של כל הנוכחים, החתול שכח את כל מה שאילפו אותו במשך חודשים רבים, זרק בחבטה גדולה את המגש על כל תכולתו, והחל לרדוף באולם אחר העכבר. גם עפרון היה אדם נימוסי, ודיבר כל כך יפה, אך כשראה את הכסף הכל נשכח, והפך להיות בין רגע נבהל להון שוטה ורע עין.

מכל מלמדי השפלת

מה לומדים מ – מערפלת

בְּשִׁנְקָלְעִים לְמַעְרַפְלַת בְּיָם, הָעֵצָה הַיָּא לֹא לְנַפּוֹת לְהִלָּחֵם בָּהּ אֶלָּא לְהַפֵּךְ, לְהַרְפוֹת. מִי שֶׁנִּלְחַם בְּמַעְרַפְלַת – סוֹפוֹ לְטַבֵּעַ, ח"ו. בָּהּ, לְפַעֲמִים הָעֵצָה הַיָּא לְהַמְתִּין, לְקַבֵּל בְּאַתְחָה אֶת הַמּוֹצֵב שֶׁהַקִּב"ה מַעְבִּיר אוֹתִי, בְּלִי לְהִלָּחֵם בְּמַצֵּב וּבְלִי לְהַכְהִיל מְמוֹנוֹ. אִם אֶתָּה מְבִין שֶׁלְפַעֲמִים יֵשׁ גְּלִים שְׂאֵתָה לֹא יָכוֹל לְעִבֵר, וְכָל מָה שֶׁאֶפְשֵׁר לְעֲשׂוֹת הוּא לְהוֹרִיד אֶת הָרֹאשׁ בְּעֵנָה מוֹל רְצוֹן ה', אִז אֶתָּה גַם לֹא נִשְׁבֵּר. גַּם זוֹ לְטוֹבָה. (הַרְבַּ רַן וְכָר ה"ו)

עצה טובה

כדי לעבוד על המדות, מומלץ לדבר אל הגוף כאילו מדברים לישות אחרת. לצורך כך, כדאי אפילו לנהל דו-שיח עם היצר. לדוגמא בתפלה: "אל תפריע לי עכשיו! אני עומד לפני מלך מלכי המלכים!", "איך אתה לא מתבייש לחשוב מחשבות רעות כאלה?". (ע"פ "חובת האדם בעולמו" ח"א).

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"תועלת ההספד היא לתועלת החיים שיתעוררו בזה לתשובה ויתקנו דרכיהם ומעשיהם. ובזה יש לפרש כוונת הכתוב "אל תבכו למת ואל תגדו לו בכו בכו להלך" (ירמיה כב, י), ר"ל לאדם החי שהולך עדיין על רגליו על אדמת העולם הזה, שתרבו בהספד ובכיה מענין המיתה לצורך האדם החי ההולך כדי שיתעורר וידע כי סוף אדם למות, ויתחיל להכין את עצמו על ידי מצוות ומעשים טובים" (מגיד חדשות" ח"י עמ' ר"צ).

ויאמר העבד הוא אדוני (כד. פה) – יש להקשות איך העבד אמר לה "הוא אדוני" והלא יצחק היה בן אדוני ולא אדוני וכמו שהוא אמר למשפחתה לעיל (פס' ל"ט) "ואומר אל אדוני" דהיינו לאברהם ולעיל (פס' מ"ד) "היא האשה וגו' לבן אדוני" דהיינו ליצחק? ואפשר לומר ע"פ מ"ש בב"מ דף פ"ז ע"א עה"פ "ותלד שרה לאברהם בן לזקוניו" לזקוניו" שהיה זיו איקונין [פרצוף הפנים] שלו דומה לו. ע"ש. וכיון שיצחק היה דומה לאברהם, לכן אליעזר טעה וחשב שהוא אברהם ולכן אמר "אדוני" [ואע"פ שאמרו בב"מ שם עה"פ "ואברהם זקן" שעד אברהם לא היה זקנה (לובן שערות) ובא אברהם וביקש רחמים כדי שיכירו בינו לבן בנו ואז נהיה זקנה ע"כ וא"כ איך טעה אליעזר, י"ל דכיון שהיה זה לעת ערב סמוך להשכה כמבואר בפס' (פס' ס"ג) "לפנות ערב", לכן אליעזר טעה בראייתו. מאבי מורי הרב ישראל חדוק הי"ו]. (הרה"ג ר' רחביה חדוק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

דרך המלך

גזירות מדעתם לפי מצב ירידת הדורות. וסלל בזה כלל ש"אין גוזרים גזרות מדעתנו" לא נאמר באופן גורף, רק בדבר שהוא גזירה רחוקה כחוקה בלי טעם, ובגזירה כזו אפילו בטל הטעם היום לא בטלה התקנה. ואילו תקנות שמתקנים החכמים שבכל דור לפי צורך השעה כאשר המכשול ברור ומצוי, אינם "גזרה" אלא מציאות שלא ניתן להתעלם ממנה וחייבים לעשות לה סייג. וכיון שאינם גזרה, יכולים להשתנות ולהתבטל בהתאם לתיקון המצב. אי אפשר שלא להתרשם מההיקף וההתמצאות הנדירה בנבכי הפוסקים שנותנים לדברים ביסוס מוצק ומשכנע.

מעניין לראות איך במאמר זה שנכתב לפני כ-15 שנה, מנבא מרן את הטכנולוגיה העדכנית ביותר (מי חשב אז על מכונת חשמלית אוטונומית...) כשהוא כותב באירוניה עצובה: "ומי יודע אם לא ימציאו עוד מכונת הנוסעת עם בטריית בהכוונת שלט מערב שבת ללא אש כלל, ויסעו בה אדמור"ם וצדיקים לבהכ"נ, ועל ידם (להבדיל) רשע נוסע במכונת רגילה. לזה ישירו "שאו שערים", ולזה יקראו עוכר ישראל וחייב סקילה. ואנה אנחנו מגיעים?...".

במהלך הדברים, מציג מרן מהפך מחשבתי, שבעצם החומרות של חז"ל אינן אלא קולות שמקלות עלינו את ההתמודדות. הוא ממחיש זאת בעזרת ציור חי מאיסור מוקצה: "לפני ימי נחמיה שגזרו על טלטול מוקצה (כמבואר בשבת קכ"ג ע"ב) היה מותר מן התורה לטלטל עט ודיו וכדומה ובלבד שלא יכתוב. והנה היה יהודי אחד בבית ראשון לומד בשבת בספר ישעיה, וראה אות אחת מטושטשת בו ותיקן אותה בקולמוסו, כי מן התורה אינו חייב עד שיכתוב שתי אותיות (והוא סובר כמ"ד חצי שיעור מותר מן התורה, או דבאות אחת אינה מלאכה כלל). ובא לבית המדרש והתפאר שתיקן את הספר, והודיעו לו שחייב חטאת, כי קי"ל כתב אות אחת והשלים בה את הספר חייב (הרמב"ם פ"א מה"ש ה"ט). אבל ע"י שאסרו חז"ל לטלטל מוקצה בימי בית שני, אין יותר מכשולות".

אין לך יום שמח כיום שבו מגיח לאויר העולם חיבור נוסף מכבשוננו של מרן רה"י הגר"מ מאזוז שליט"א. כפולה ומכופלת השמחה כאשר מדובר בכרך נוסף בסדרה המופלאה של שו"ת "בית נאמן". מיום שמגיע לידך הספר, אתה אוהז בו ושוקע בו, ולא מניחניו עד סיום לימוד למעלה מתשעים תשובותיו. עומק העיון והבקיאות העצומה יחד עם הסגנון הנדיר והסדר הבהיר, לוקחים את לבך שבי ומעניקים טעם מיוחד, ובכלל השראה וחשק לשקידת התורה.

חלק מהתשובות הן ממש אבני יסוד במשנתו ההלכתית, וראוי ללומדן ולשנותן, כי מלאות הן בחכמה נפלאה ויראת שמים טהורה. כך למשל המאמר בסימן ח"י (מבוא להלכות שבת), שם סולל מרן על פני ארבעים ושבעה עמודים את שביל הזהב בפסיקה. לצערנו בדורנו נדמה לפעמים שיש מוצי"ם המתחרים ביניהם מי ימצא היתר פרובוקטיבי יותר, גם כאשר אין שום קושי מיוחד, עד שנושבת אורה שיש לנו תרי"ג בעיות והמשימה היא איך לפתור אותן, ומנגד יש מורי צדק הנוקטים בחומרות קיצוניות. בתוך הים הסוער הזה, אתה מוצא בתשובה זו "אי של שכל ישר", כאשר מרן חותר לו דרך לא להחמיר יותר מדאי ומאידך לא להקל בלא הכרח.

כאשר מרבים להקל ללא הכרח, חייבים לקחת בחשבון גם את ההשלכות של האוירה שהדבר יוצר. "זה גורם להמוני העם" מתריע מרן "להקל יותר ויותר מה שלא חשבו ולא פללו הרבנים המתירים". ההיתרים בעינינו הם כ"תכנית חיסכון", שלא יעלה על הדעת לשבור אותה בכל שעה. בין השאר הוא מביא כעשרה מקורות בש"ס שנוהרו חכמים ולא פרסמו היתרים שלא יכשלו ההמון.

המקלים ללא הכרח, מנופפים תמיד בטענה שכביכול אם נחמיר הרי זו כגזרה על הציבור ואיננו רשאים לגזור גזרות מדעתנו. מול טענה זו, מציב מרן המחבר כשלושים מקומות שגזרו הפוסקים אחר התלמוד

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

יש קונה עולמו בדף אחד

לקרוא אפילו משפט אחד בגמרא, עליך ללמוד שתי שפות - לשון הקודש וארמית". האב לא ויתר, וביקש שלמרות הכל ילמד עמו ולו דף אחד. איך המורה לאגרוף היה משנן תמיד באוזניו "אם רק תרצה - תוכל להתגבר על כל דבר"...

עקשנותו עמדה לו, והבן החל ללמוד עם אביו מסכת מגילה. לאחר שנה תמימה של לימוד, הצליחו לסיים בסך הכל את הדף הראשון...

כאשר סיימו ללמוד את הדף, אמר האב לבן בקורת רוח: "ברצוני לעשות חגיגה לכבוד דף הגמרא הראשון שזכיתי ללמוד בחיי". אמר לו הבן: "יש אמנם מנהג לעשות מסיבה, אך לא על דף אחד אלא על מסכת שלימה".

גם כאן התעקש האב, ולבסוף החליט הבן לשאול בעצת גדול רבני ארה"ב, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שבנין ישיבתו שכן בסמוך לביתם.

שמע רבי משה את הבקשה המרגשת, וקבע כי בהחלט יש לערוך מסיבת סיום על הדף הראשון, שכן הכל תלוי בעמל, בכוחות הנפש ובתנאים העומדים לרשות כל אחד ואחד, ואצל אותו אב - דף אחד נחשב כמסכת שלימה. הרב לא הסתפק במתן התשובה אלא הודיע כי אף הוא יבוא להשתתף בשמחה.

ואכן, נערכה סעודת מצוה מכובדת על דף הגמרא שלמד האב משך שנה תמימה בנחישות וברצון, והרב פיינשטיין נשא דרשה מיוחדת, בה דיבר בשבחיו של האב, שלמרות כל הקשיים לבסוף השיג את מבוקשו, והדגיש שבודאי כל זאת מאהבתו העצומה לתורה, שזכה והרגיש את מתיקותה עוד בתחילת לימודו, ושום דבר לא מנע ממנו לעמוד במשימתו.

הסיפור אינו מסתיים בזאת, כי בסיומו של הסיום, סיים האב את חייו עלי אדמות. למחרת, לא קם האב משנתו. הוא מת מיתת נשיקה על מיטתו. מי יודע אם לא היה צריך למות קודם לכן, אך מאחר שקיבל על עצמו ללמוד דף גמרא אחד, המתינו לו בשמים עד שסיים אותו...

בהספד שנשא עליו רבי משה פיינשטיין, אמר: "יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בדף אחד"...

בשכונת "איסט סייד" בניו יורק התגורר יהודי מתאגרף מפורסם שלא היה לו כל קשר עם יהדותו. כל ימיו עסק בפיתוח שרירי גופו, ולמעשה כל אשר ידע על יהדותו הצטמצם בעובדה שנולד להורים יהודים.

ליהודי זה היה בן, שכאשר בגר והגיע לאוניברסיטה, ראה יום אחד את חברו לספסל הלימודים שלא היה ידוע כחובב מעשי קונדס, מתרכז במשימה מוזרה ביותר: כריכת חבלים שחורים סביב זרועו השמאלית.

הוא שפשף את עיניו בתמהון והתעניין בסקרנות למעשיו. בעל התפלין התפלא על שאלתו: "יהודי אני ויהודי מניח תפלין". זקף השואל גבותיו ותהה: "גם אני יהודי. תוכל להסביר לי למה מניחים תפלין?". החבר שבעצמו היה רחוק מתורה ומצוות, משך בכתפיו ואמר שגם הוא עצמו אינו בקי במהות התפלין, והוא מניחן במצות אביו.

סקרנות ניצתה בלב הבחור, והוא ביקש לדעת יותר. "יש לי מכרים שידועים יותר ממני, הא לך כתובתם וכשיהיה לך זמן פנה אליהם והם יוסיפו לך ידע בענין" הציע החבר. ואכן, פנה הבחור אל האנשים אליהם הופנה, התעניין, שמע, החכים ולמד. נכנסו הדברים אל לבו, והוא שב בתשובה שלימה. לימים, נטש את האוניברסיטה לטובת לימוד בישיבה קדושה.

כיון שנעשה אותו בחור בן-ישיבה, הקפיד מאד על ניצול הזמן. כל רגע פנוי, נוצל ללימוד התורה. גם כאשר היה מגיע לבית אביו, היה מקדיש את כל זמנו ללימוד, וזאת בניגוד גמור לתקופה שבה היה סטודנט, אז היה מכלה זמנו בהבלים.

באותה תקופה התפטר האב מעבודתו הקבועה כמתאגרף, והסתובב בביתו באפס מעשה. הוא החל לשים לב לשינוי המשמעותי שהתחולל בכנו, וראה כי לימוד התורה תופס את כל זמנו והוייתו, ובכל עת שהוא לומד, אור ושמחה מציפים את פניו.

התפעלות מילאה את לבו נוכח אורח חייו מלא התוכן והרצינות, ויום אחד פנה אליו וביקש: "אולי תלמד אותי מה כתוב בספר שאתה לומד". "אבא, הספר הזה קשה מאד", ניסה הבן להסביר, "זו גמרא שכתובה בארמית". אך האב התעקש ובכל זאת רצה לנסות.

"זה קשה מאד", שב הבן והסביר, "כדי להבין גמרא יש צורך קודם כל לדעת לקרוא אותיות עבריות, וזה יכול להיות קשה בגילך המבוגר. נוסף לכך, כדי

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ד שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: האם בשעת הדחק אפשר לקרוא הפתיחה עד הודו ללא תפלין, ואח"כ להניח תפלין?
תשובה: אפשר, ובפרט אם הוא הולך מעיים ויצטרך להוריד התפלין.

שאלה: מה עדיף, לקרוא את כל הפתיחה של תפלת שחרית לפני התפלה ללא תפלין, או לקרוא חלק מהפתיחה לפני התפלה עם תפלין ולהשלים לאחר התפלה?
תשובה: יש אפשרות שיקרא את החלקים העיקריים בפתיחה (לפיכך עם ק"ש, פטום הקטרת, אנה בכח, והודו) עם תפלין, והשאר ישלים לאחר התפלה.

שאלה: האם הנחת הפלסטיק המגן על התפלין של יד נחשבת להפסק בין ברכה לקשירה?
תשובה: אפשר להשאיר הפלסטיק תמיד על התפלין, כשיש חור באמצע שאפשר לנשק התפלין דרכו. לי יש עיגול באמצע הריבוע ואינני מסירו לעולם, כי אז יתרחב ויפול ולא הרווחנו כלום. ויש לי אריכות דברים על דברי היביע אומר זצ"ל. ואכמ"ל.

שאלה: אם שכחתי לקרוא עם התפלין פרשיות "קדש לי כל בכור" "והיה כי יביאך", וסיימתי התפלה וחלצתי התפלין, האם עלי לחזור ולהניח?
תשובה: אין צריך לחזור ולהניח.

שאלה: במקרה שחוזר להניח תפלין כדי ללמוד בהם, האם יש ענין ללמוד גם עם הטלית?
תשובה: עדיף בטלית ותפלין.

שאלה: האם כשלומדים עם תפלין צריך לכסותם?
תשובה: לא. וכן נהג אמה"ג זצ"ל בקריאת שמו"ת ביום ששי.

שאלה: בקרוב אחי מתחתן באולם שבכל השנה נמצא בכשרות רגילה. אחי רוצה לעשות באירוע שלו כשרות מהודרת, ושואל האם אין חשש לגבי הכלים. השבתי לו ע"פ מ"ש הגר"מ לוי זצ"ל בשו"ת תפלה למשה ח"ג (סי' יז). ויש להוסיף, כי דרך בעלי האולמות לשטוף את כל הכלים במים חמים וסבון, וע"י כך נעשה נותן טעם לפגם?
תשובה: אם אפשר יש להשתדל שהאירוע יהיה אחרי השבת, שעבר על הכלים כ"ד שעות. ואם אי אפשר, אין חוששים לבליעת הכלים, וזו הלכה למעשה בדינו מדורות שלפנינו.

שאלה: האם זקן יכול לזולל בכבוד עצמו, במקום שאין מכירים אותו?
תשובה: ר' נחמן מברסלב זצ"ל עשה כן באיסטמבול כידוע.

שאלה: מאיזה גיל צריך לקום לזקן משום "והדרת פני זקן"?
תשובה: מגיל שבעים.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל